

**ÁLLÁSKERESŐK TÁMOGATOTT FELNŐTTKÉPZÉSÉBEN RÉSZTVEVŐK
VIZSGÁLATA BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI HELYSZÍNEKEN**
SURVEY OF PARTICIPANTS IN SUPPORTED JOB TRAINING FOR JOB SEEKERS AT
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN COUNTY LOCATIONS

Hajdú Dávid¹, Koncz Gábor²

¹PhD hallgató,²egyetemi docens

¹Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola, ²Eszterházy Károly Egyetem Agrártudományi és Vidékfejlesztési Kar

E-mail: ¹hajdu.david91@gmail.com, ²koncz.gabor@uni-eszterhazy.hu

Összefoglalás

Az emberi erőforrások fokozódó jelentősége miatt az egész életen át tartó tanuláskonceptiójának megvalósítása nélkül nem beszélhetünk versenyképes tudásalapú társadalomról. A felnőttképzésnek a időről-időre megújuló, versenyképes munkaerő biztosításán túl fontos szerepe van a munkaerőpiacról kiszorult potenciális munkavállalók integrálásában. A felnőttképzésbe beiratkozottak száma alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megye Magyarországon a második helyet foglalja el Budapestet követően. A megye hátrányos helyzetű járásaiban, településein átlag feletti azoknak a felzárkóztató képzéseknek a részaránya, amelyek az alacsonyan képzett, munkaerőpiacról kiszorult társadalmi csoportokat szólítanak meg. Kérdőíves vizsgálatunkat az ő körükben végeztük el, feltárva általános szociális helyzetüket, valamint az oktatással és munkavállalással kapcsolatos attitűdjüket.

Abstract

Due to the growing importance of human resources, we cannot speak about a competitive knowledge-based society with out implementing the concept of life long learning. Beyond providing a competitive work force that is renewed from time to time, adult education has an important role to play in integrating potential workers excluded from the labour market. Borsod-Abaúj-Zemplén county ranks second in Hungary after Budapest in terms of the number of students enrolled in adult education. The proportion of catch – up training program targeting low-skilled social groups excluded from the labour market is above average in the disadvantaged districts and settlements of the county. We conducted a questionnaire survey in this group, revealing their general social status and their attitudes to wards education and employment.

Kulcsszavak: *humán erőforrások, felnőttképzés, munkanélküliség, hátrányos helyzet, megélhetési stratégiák*

JEL besorolás: *I26, J24, M53*

LCC: *HD5701-6000.9*

Bevezetés

A régiók gazdasági növekedésére, versenyképességére meghatározó hatással van a tanulási lehetőségek és a tudás elérhetősége, a magas színvonalú és a munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzési szerkezet megléte (Lengyel, 2012). Napjainkban központi célkitűzés a tudásalapú gazdaság elvárásainak való megfelelés. Az emberi tőkébe való befektetés felértékelődött, előtérbe került az élethosszig tartó tanulás (Szűcs, 2012). A felnőttképzés rövid

időn belül pótolhatja az iskolarendszerű képzés hiányosságait, gyors választ adva a munkaerő-piaci problémákra továbbképzésekkel, átképzésekkel (Kis, 2005).

A felnőttképzésben való részvétel motivációja lehet belső és külső egyaránt, vagyis megvalósulhat kényszer hatására, vagy felfogható egy lehetőségként, amely megváltoztathatja az abban résztvevő munkaerő-piaci helyzetét, életét (Grignoli, 2014). Természetesen a résztvevők eltérően ítélik meg a felnőttképzés esélyteremtő szerepét. Jellemző, hogy a legtöbbször azokban a megyékben élők, vagy társadalmi csoportokba tartozók nem vesznek részt a képzésekben, ahol a legnagyobb igény lenne arra. Ezeknek a csoportoknak a bevonására az állam az utóbbi években különböző foglalkoztatáspolitikai eszközökkel igen nagy erőfeszítéseket tett (Ábrahám, 2015).

Az alacsony iskolai végzettségűek csoportjában a rendszerváltást követő évtizedekben kialakult egy csoport, akik teljesen kiszorultak a munkaerő-piacról, mert minimális kompetenciával sem rendelkeztek (Köllő, 2009). Ma már gyakori, hogy nem elég egy munkakörhöz egy végzettség megléte, az is fontossá vált, hogy a munkaerő gyorsan alkalmazkodó, fejleszthető, bármikor átképezhető legyen (Ábrahám, 2015).

A hátrányos helyzet azonosítása jól meghatározott kritériumok alapján nem áll rendelkezésünkre, nehezen tekinthetünk rá tudományosan definiált kategóriaként. Megközelítése általában társadalompolitikai és gazdaságpolitikai szemléletű. Az életvitelben, képzettségben megmutatkozó esélyegyenlőtlenséget jelent döntő többségben. Önértékelési zavarokat, képességcsökkenést okoz a tanulási motiválatlanság, amelynek következménye az alulképzettség, a munkavállalási nehézség, illetve munkanélküliség. A munkanélküliség társadalmi szegregációt és a szocializáltság elmaradását generálja (Halmos, 2005).

A munkaerőpiacon hátránnyal vagy halmozott hátránnyal rendelkezők körében Magyarországon három kategóriát különböztetünk meg, az egészségkárosodottak; a roma népesség és a munkanélküliek csoportját. A munkanélküliségi csoportból, főként a tartós munkanélküliek sorolhatók leginkább a hátrányos, továbbá a halmozottan hátrányos helyzetűek kategóriájába. A tartós munkanélküliek kategóriájában számos célcsoportot különböztetünk meg, például a munkanélküliek nemét, korát, továbbá a munkanélküliség idejét. A tartós munkanélküliek közé sorolható a roma népesség többsége is, ebben a csoportban halmozottan jelennek meg a hátrányos helyzet típusai. Ez a célcsoport, azért kerül megkülönböztetésre a munkanélkülieken belül, mert alkalmazkodóképességük, kultúrájuk, jövőképük, ebből adódóan a komplikáció kezelési módja is eltér a hagyományostól (Messing, 2014). A legspeciálisabb célcsoport az egészségkárosodottak célcsoportja, hisz a legtöbbször nem regisztrált munkanélküli, hanem inaktív, ennek következtében akadályokban ütközik jogi szempontból a bevonásuk támogatott felnőttképzésbe (Hegedűs, 2016).

Statisztikailag alátámasztott tény, hogy jellemzően 35 éves korig befejeződik az iskolai végzettség megszerzése. Ebből következik, hogy e kor felett már nem ülnek be az iskolapadba az emberek. Így 35 éves kor felett már nem beszélhetünk az iskolai végzettség növeléséről, csak felzárkóztatásról. E kor alatt alapfokú iskolai végzettséggel vagy érettségivel nem rendelkező személyeket, iskolarendszerű felnőttoktatásban kell végzettséghez juttatni (Benke, 2006).

Az Európai Unió kulcsfontosságú társadalmi célja a felnőttképzés tekintetében, az, hogy azok a hátrányos helyzetű emberek is bekapcsolódjanak a képzésbe és eredményesen el is végezzék azt, akik nehézkesen vonhatók be az oktatásba, viszont nélkülözhetetlen számukra a képzettség megszerzése, mert elősegíti a foglalkoztatást és a társadalmi beilleszkedést (Blossfeld et al., 2014). Ezt a problémát csak támogatásokkal lehet kiküszöbölni, viszont ezzel szemben az egész

Európai Unióra elmondható, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, az idősebbek, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetben élők kevesen vesznek részt felnőttképzésben (Cocquyt et al., 2017). Nemcsak Magyarországon, hanem az Európai Unióban is sok munkával jár az, hogy az egész életen át tartó tanulás (life long learning) a befogadó társadalom megvalósulásához produktívan járuljon hozzá (Kvist, 2015).

A felnőttképzéssel szemben három eredményességi követelmény fogalmazható meg. Az első az, hogy azok vegyenek részt felnőttképzésben, akiknek leginkább szükségük van erre, mivel nekik javítja legnagyobb mértékben az elhelyezkedési esélyeiket és a munkaerő-piaci helyzetüket. A második az, hogy minél többen fejezzék be eredményesen a megkezdett tanulmányaikat, azaz minimális legyen a lemorzsolódás aránya. A harmadik pedig az, hogy a képzés elvégzését követően minél nagyobb arányú legyen az elhelyezkedés aránya (Pulay, 2010). A felnőttképzés hatékonyságát, eredményességét elemző vizsgálatok, több esetben azt fogalmazták meg bírálatként, hogy bizonyos képzések csak csekély mértékben járulnak a munkaerő-piaci integrációhoz, szinte csak képzési támogatásként biztosítanak kiegészítő jövedelmet az azokban résztvevők számára (Csoba–Nagy–Szabó, 2010).

A felnőttképzések megtérülési rátája alapján meghatározható, hogy a legjövedelmezőbb befektetés az, hogyha az általános iskolai végzettségűek szakmát szereznek, valamint a főiskolai diplomával rendelkezők egyetemi végzettséget szereznek. A felnőttképzés esetén a megtérülési ráták magasabbak az iskolarendszerű oktatáshoz képest, mivel az állami támogatások nagyon alacsonyak ezen a területen. A felnőttképzés externális hatásai közül a két legfontosabb az egészségi állapot javító, valamint a munkanélküliség csökkentő hatása. A munkaerő-piaci képzések produktivitása átlagosan 40-44%-os, azaz a végzettek ekkora arányban munkába tud állni a képzés befejezése után hat hónapon belül (Polonyi, 2004).

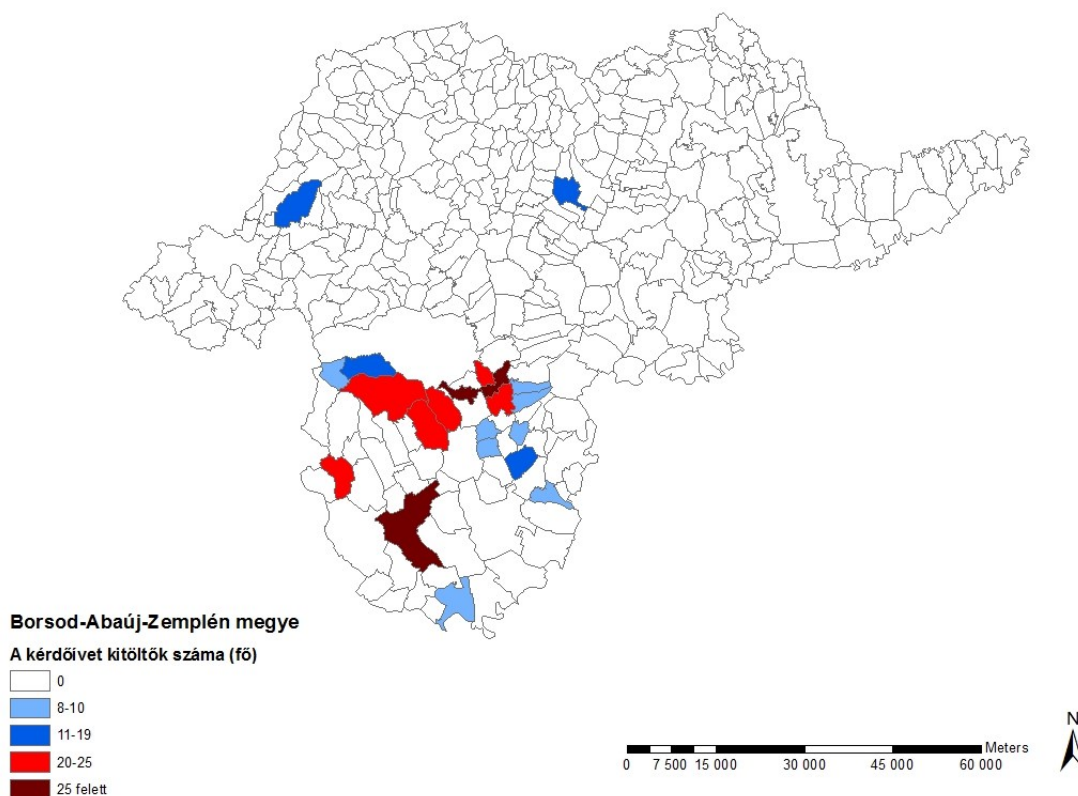
Az iskolarendszeren kívüli képzések legnagyobb hányadát a munkaerő-piaci képzések teszik ki. E terület a munkanélküliekre és a munkaviszonyban állókra egyetemben vonatkozik, amely felöleli mind a kiegészítő képzéseket, mind a szakmai képzéseket. A munkaügyi központok, a munkáltatók és az oktatási intézmények vesznek részt az iskolarendszeren kívüli képzések szervezésében, lebonyolításában. A munkaviszonyban állók képzése több mint felerészben a munkáltatókhoz köthető. A munkanélküliek képzése viszont szinte csak a Munkaügyi Központokon keresztül történik. (KraicinéSzokoly–Tibori, 2007)

A perifériára szorult potenciális munkavállalók kvalitásai, valamint a vizsgakövetelmények és a vállalatok által elvárt szakmai kompetenciák között óriási szakadék tátong. A szakiskolákban tanulók 60-70 százaléka funkcionális analfabéta és 90% fölötti azok aránya, akik nem tudják a követelményeket elsajátítani (Szép, 2010). Őket sok esetben a további képzésekben való részvétel sem segíti át a legalapvetőbb nehézségeken. A képzési rendszer szereplői sok esetben szemet hunynak az egész tevékenységet megkérdőjelező problémák felett. Ezekben a csoportokban rendkívül nehéz érdemi munkát végezni és egyes csoportok kialakítására sincs lehetőség, mivel csak hátráltatnák a jobb képességű tanuló haladását. Egységesen hátrányos helyzetű és sajátos világnézetű emberek körében ugyanakkor csak korlátozott mértékben érvényesülhetnek az integrációs elképzelések, amelyek a kulturálisan sokszínű csoportokban jól megfigyelhetők (Townsend, 2008).

Anyag és módszer

Primer kutatásunk megalapozásaként a témakörben elérhető hazai és nemzetközi szakkönyvek és folyóirat cikkek megismerését követően a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat honlapján, valamint az OSAP 1665 Statisztikai Felületen elérhető adatbázisokat tekintettük át Borsod-

Abaúj-Zemplén megye munkanélküliségi és felnőttképzési helyzetére vonatkozóan. A tanulmányunk középpontjában a felnőttképzésben résztvevő munkanélküliek körében, 2019 szeptemberében végzett kérdőíves vizsgálatunk eredményeinek ismertetése szerepel. A kérdőívek kitöltése Borsod-Abaúj-Zemplén megyében történt, az adatgyűjtés folyamatát személyesen felügyeltük. Az adatok felvételére szervezett formában, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Munkaügyi Központ által támogatott, munkanélkülieknek szóló képzéseken került sor. A megyén belül 21 településen (1. ábra) valósult meg a primer kutatás, ahol összesen 363 fő került megkérdezésre. A 21 település közül kettő rendelkezik városi ranggal (Mezőkeresztes és Putnok). Egy kivétellel a településeken a kutatás idején (2019. szeptember 20.) a relatív munkanélküliségi mutató értéke meghaladta az országos átlagot, Forró és Hejőszalonta esetében több mint négyszeresen. Tiszabábolna volt az egyetlen olyan település, ahol a mutató csak az országos átlag 26%-át érte el. A települések többsége megyei összehasonlításban nem rendelkezett extrém magas munkanélküliségi értékekkel, 10 község mutatója a megyei átlag alatt maradt. A kérdőíves adatbázis kiértékelését Microsoft Office 2013 és IBM SPSS Statistics 20 programok segítségével végeztük el.

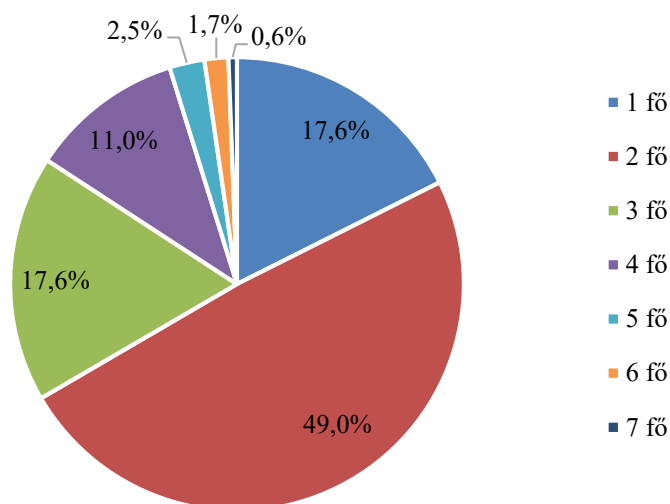

1. ábra: A kérdőíves vizsgálat földrajzi keretei

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

A vizsgálati mintában a válaszadók neme alapján jelentősen felülreprezentált a nők részesedése (81,3%). Nagyarányú részvételük összefüggésbe hozható azzal, hogy a család megélhetési stratégiájában így fontos szerepet tölthetnek be. A válaszadókat 10 évenként soroltuk korcsoportokba, a munkaerő-piaci részvétel alapján releváns öt kategóriában. A legalacsonyabb létszám (43 fő) az 55 évnél idősebb korcsoportot jellemezte, a többi csoport részaránya egyaránt meghaladta a 70 főt és a 20%-os részarányt. A legmagasabb iskolai végzettségüket 13 kategóriában jelölhették be a válaszadók, amelyeket azonban a további vizsgálatoknál össze kellett vonnunk, mivel 35,3%-uk még az általános iskola nyolc osztályát sem fejezte be, további 31,4%-uk pedig csak befejezett általános iskolai tanulmányokkal rendelkezik. Számottevő volt azok aránya is, akik 10 osztály elvégzése után szakították meg tanulmányaikat (9,6%). A

befejezett szakiskolai, vagy szakmunkásképző iskolai tanulmányok 17,6%-os aránnyal jelentek meg a mintában. Érettségije, technikuma, illetve felsőoktatási diplomája összességében a válaszadók 5,5%-ának volt. Mivel munkanélküliek számára meghirdetett képzéseken kérdeztük meg a felnőttképzés hallgatóit, minden háztartásban volt legalább egy fő munkanélküli. Jól szemlélteti a válaszadók szociális háttérét, hogy a 82,4%-ban a munkanélküliek száma legalább két fő volt egy háztartásban a maximum érték pedig hét fő (2. ábra)

2. ábra: A munkanélküliek száma (fő) az érintett háztartásokban

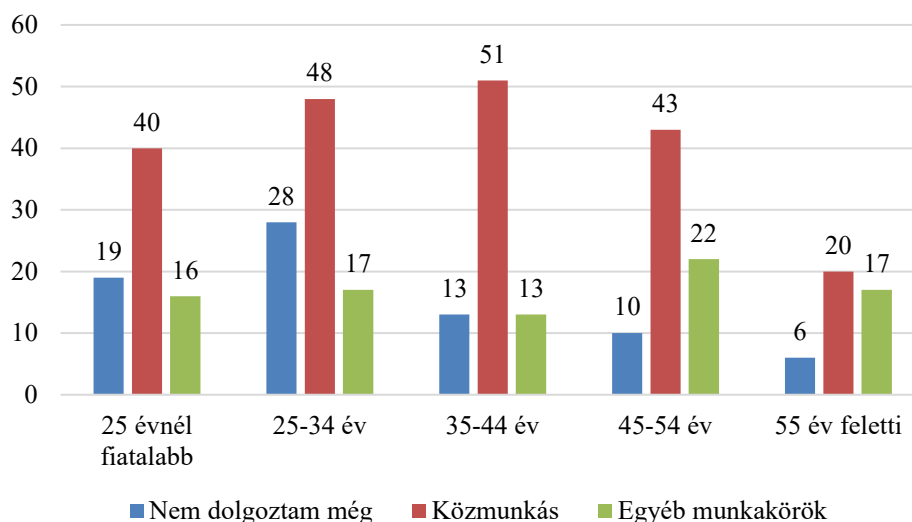
Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

Eredmények

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országos átlagot meghaladó a felnőttképzésben résztvevők aránya, a megye beiratkozottak létszáma alapján Budapest mögött a második helyet foglalja el. Sajátos képet mutatnak a képzéstípusok, valamint a résztvevők összetétele. Magasabb arányban vannak jelen a kifejezetten alacsony iskolai végzettségű csoportokat megszólító, integrálni kívánó képzések, amelyek nem igényelnek komolyabb előtanulmányokat, kompetenciákat. Jelen tanulmányunkban kifejezetten ezekre a csoportokra fókuszáltunk, amit jól mutatnak a vizsgálati mintánk főbb jellemzői. A válaszadók közel fele (47,4%) nem rendelkezett semmilyen szakmával. Jellemzően egyszerű szakmákban dolgoztak korábban, a leghosszabb ideig azonban a válaszadók 55,6%-a közmunkásként volt foglalkoztatva. A válaszadók között kor alapján leszűrtük, hogy mekkora arányban vannak jelen közöttük azok, akik még soha nem dolgoztak, illetve azok, akik jellemzően közmunkán vettek részt korábban, illetve huzamosabb ideig dolgoztak a munkaerőpiacon különböző munkakörökben. Ez alapján megállapíthatjuk, hogy még az 55 évnél idősebb válaszadók között is volt hat fő, aki korábban még csak közfoglalkoztatásban sem vett részt (3. ábra).

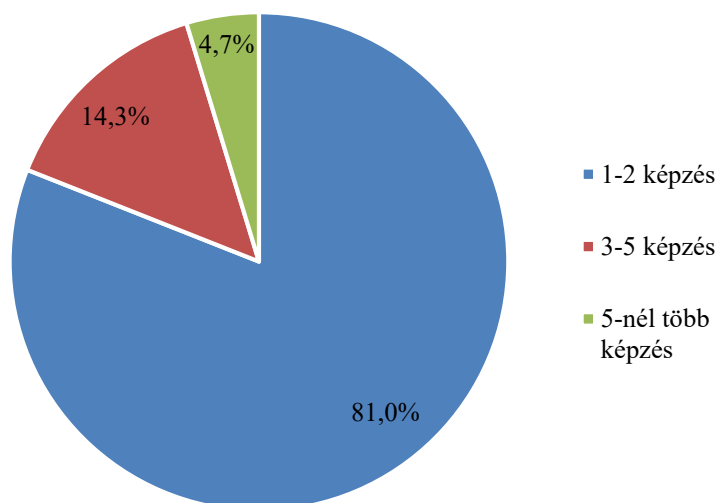
A vizsgálati mintánkban karakteresen felismerhetők a szakirodalomban a hátrányos helyzetű csoportok képzésének, átképzésének hatékonyságával kapcsolatban megfogalmazott észrevételek, kritikák. A válaszadóink ugyanis már nem az első képzésükön vettek részt, többeknek ez már a sokadik munkanélkülieknek szóló támogatott tanfolyama volt (4. ábra). A korábbi képzéseket a válaszadók 70,5%-a végezte el minden esetben sikerrel. Az újonnan megszerzett képesítéssel való elhelyezkedést pedig már csak a válaszadók 7,7%-a említette meg – ebben az esetben természetesen nem vettük figyelembe azoknak a körét, akik közfoglalkoztatásban vállaltak munkát. Vagyis kijelenthetjük, hogy a képzések elvégzése nem befolyásolta jelentős mértékben a válaszadók munkaerő-piaci pozícióját, illetve nem javította

számottevő mértékben a munkavállalási kedvüket. Ráadásul, azok esetében, akik el tudtak helyezkedni a képzést befejezését követően, a munkaviszony több mint felerészben (55,6%) nem tartott tovább három hónapnál.

3. ábra: Az életkor és a legtovább betöltött munkakör kapcsolata (említésszám)

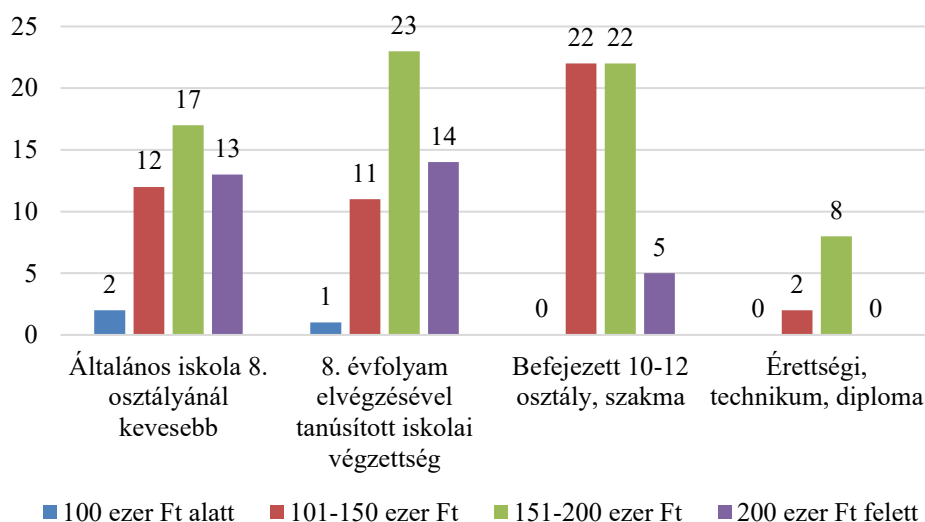
Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

4. ábra: Korábbi részvétel munkanélkülieknek szóló képzésekben

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

A megkérdezettek 88,7%-a korábban dolgozott már közmunkaprogramban, aminek az időtartama a válaszok 21,2%-ában meghaladta az egy évet, további 46,3%-ban pedig a félévet. A válaszadók 63,4%-a felmérés időpontjában már több mint egy éve volt munkanélküli, további 15,4% 7-12 hónapja, 8,8% 4-6 hónapja és 12,4%-a 1-3 hónapja szerepelt ebben a státuszban. Talán ennél is nagyobb problémát jelent, hogy a válaszadók 58,2% a egyáltalán nem szeretne a jövőben sem elhelyezkedni az újonnan megszerzett képesítésével. 100 ezer Ft-nál alacsonyabb nettó havi fizetéssel mindössze 3 fő érné be, míg a legtöbben a 151-200 ezer Ft közötti kategóriát jelölték meg. Iskolai végzettség alapján szignifikáns véleménykülönbség volt kimutatható a válaszadók között, ami azt mutatta, hogy összességében az alacsonyabb végzettségűek fogalmaztak meg magasabb elvárásokat (5. ábra).

5. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettségének és az elvárt minimális nettó havi keresetnek a kapcsolata (esetszám)

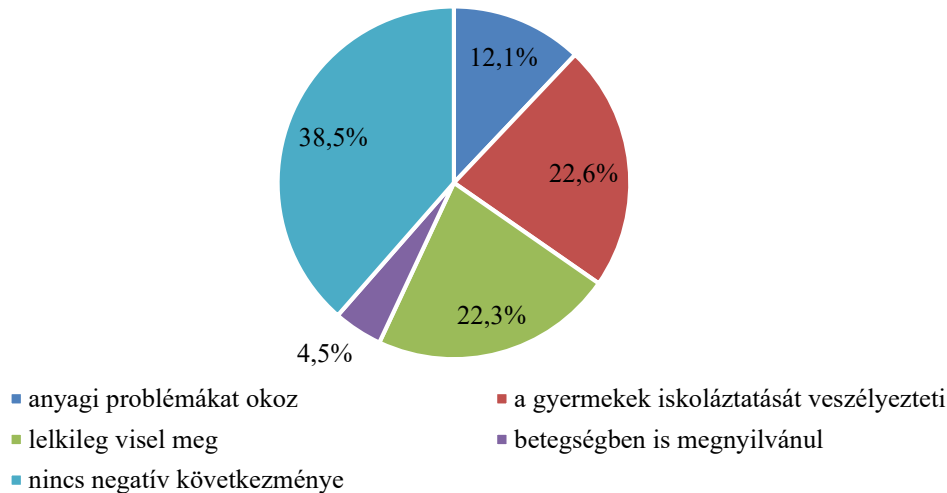
Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

A vizsgálatba vont potenciális munkavállalók motiváltságának hiányát mutatja a válaszoknak az a megoszlása, miszerint 62,9%-ban nem lennének hajlandók naponta 10 km-nél többet utazni leendő munkahelyükre. További 25,5% a 11-30 km-es kategóriát jelölte meg, 8,3% a 31-50 km-es kategóriát, míg 3% az 51-80 km-es kategóriát. Egyetlen válasz érkezett a 80 km-nél ia nagyobb távolságra.

A megkérdezettek 58,3%-a kizárólag a munkaügyi központtól vesz igénybe segítséget munkahelykereséshez. Akik önállóan is keresnek munkát, legnagyobbbrészt az internetet (34,5%) jelölték meg az információ forrásaként, néhányan pedig újsághirdetésekre és baráti kapcsolatokra hivatkoztak.

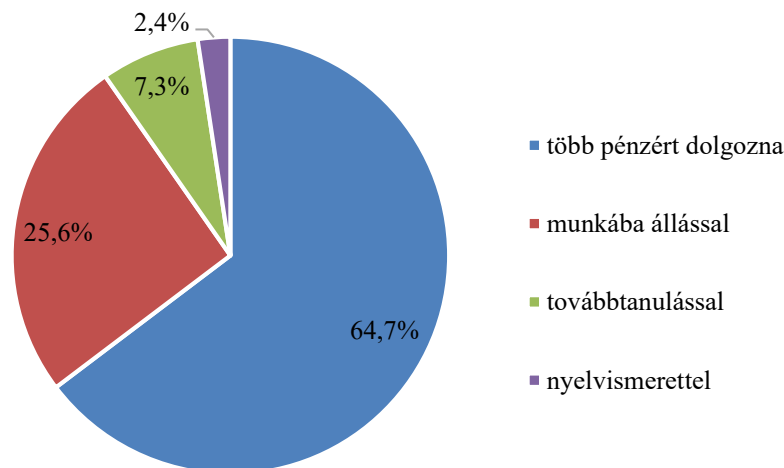
A tartós munkanélküliségnek számos negatív következményét érzik saját magukon és családtagjaikon is a megkérdezettek. Az érvényes válaszok 38,5%-a szerint azonban semmilyen negatív következményét nem észlelték az érintettek ennek a hátrányosnak minősített helyzetnek. Voltak válaszadók (12,1%), akik a munkanélküliség okozta anyagi problémákat általánosságban emelték ki. Ez a kedvezőtlen életkörülmények miatt alapvetően befolyásolja a gyermekeik jelenlegi életminőségét és a gyenge tanulmányi eredményeik miatt a jövőjére is negatív kihatással lesz. Több esetben lelkileg is megviselte a kilátástalanság az érintetteket és 16 fő válaszadó pszichoszomatikus betegségeket azonosított be magán, illetve családtagjain (6. ábra). Az utóbbiak negatív visszacsatolásként is jelentkeztek, ugyanis számos válaszadó nem a külső körülményeket (munkalehetőségek hiánya, alacsony elérhető jövedelmek), hanem a tartós hátrányos helyzet miatt kialakult egészségügyi problémákat határozta meg a jövőbeni munkavállalás elsődleges akadályaként.

Sokatmondó információ, hogy a munkanélküli megkérdezettek mindössze 25,9%-ának nincs az állam által nyújtott segélyeken és támogatásokon kívül más hivatalos, vagy kevésbé hivatalos jövedelme. A legtöbben a fekete munkát jelölték meg e kérdés keretében (33,9%), amit az alkalmi bejelentett munka (28,9%) és a közmunka követett (11,3%). Egy válaszadó említette meg továbbá, hogy nevelőszülőként van még bevétele.

6. ábra: A tartós munkanélküliség negatív következményeinek említési gyakorisága (%)
 Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

Meglepőnek tűnhet a válaszadók munkaerő-piaci státusza alapján, hogy 49,3%-ban elégedett jelenlegi életükkel, életszínvonalukkal. A másik 50,3%-tól azonban válaszokat kaptunk arra vonatkozóan, hogyan javítana a helyzetén. Közel kétharmaduk több pénzért dolgozna a jövőben, azonban nem feltétlenül hivatalos, tartós munkavállalás keretei között, vagyis elsősorban olyan helyen, ami összeegyeztethető jelenlegi életvitelükkel. A továbbtanulást és idegen nyelv elsajátítását ehhez képest elenyésző arányban választották a megkérdezettek (7. ábra).

7. ábra: Hogyan tudna javítani jelenlegi életszínvonalán? (válaszok megoszlása)
 Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019) alapján saját szerkesztés.

Következtetések, javaslatok

A felnőttképzésnek a munkaerő-piaci igények viszonylag gyors kielégítésén túl fontos szerepe van a munkaerőpiacról kiszorult, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrálásában, felzárkóztatásában is. Borsod-Abaúj-Zemplén megye depressziós ipari övezeteiben és periférikus helyzetű vidéki térségeiben az átlagosnál magasabb arányban vannak jelen olyan hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, amelyek a különböző felzárkóztató képzések célcsoportjai lehetnek. Erre rámutat a megyében a felnőttképzésben résztvevők magas száma

és sajátos eloszlása is. A szakirodalmi források alapján megfogalmazható, hogy a hátrányos helyzetű csoportok integrálását megcélzó képzések kevesebb sikerrel kecsegtetnek, mert általában nem egy konkrét munkaerő-piaci igény kielégítéséről szólnak, hanem az azokban résztvevők kompetenciahiányainak pótlásáról és a munkához való viszonyuknak a megváltoztatásáról is.

Kérdőíves vizsgálatunk keretében olyan álláskeresőknél szóló képzésekben résztvevő, hátrányos helyzetűnek tekinthető célcsoportot kérdeztünk meg, akiknek a körében nagyobb eséllyel feltételeztük a szakirodalom által is említett problémák előfordulását. Kutatásunk annak feltárására irányult, hogy mekkora eséllyel lehet egy fenntarthatóbbnak minősülő életpályára állítani ezeket a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat. Vizsgálati eredményeink arra mutattak rá, hogy a támogatott képzéseken elsősorban nők vettek részt, aminek motivációjaként egyértelműen megjelent, hogy a tanulást elsősorban jövedelemforrásként kezelték. A válaszadók eddigi munkaerő-piaci és képzési tapasztalatai arra mutattak rá, hogy a továbblépéshez a változni akarás alapvetően hiányzik belőlük, motivációjuk nem belülről fakad. A legtöbb családban nem csak egyedül vannak álláskereső státuszban és a jelenlegi véleményük alapján az eddigi képzések sem hoztak jelentős változást az életükben. Jelenlegi helyzetükbe belekényszerültek és a legkönnyebb ellenállás irányába mozognak. A jövőjükre vonatkozóan nincsenek a korábbiakban megszokott életviteltől jelentősen eltérő elképzeléseik. Vagy beletörődtek abba (és abszolút nem is akarnak változtatni), vagy olyan mértékű korlátokat érzékelnek, ami gúzsba köti őket.

Irodalomjegyzék

1. Ábrahám K. (2015): A felnőttképzés integrációs szerepe az alacsony képzettségűek körében az Észak-Alföld régióban. = Társadalomtudományi Szemle 5(3), pp. 223-238. <http://real.mtak.hu/33601/1/abraham223.pdf>
2. Benke M. (szerk.) (2006): A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre. NFI kutatási zárótanulmány, Budapest. 236 p. http://konyvtar.nive.hu/files/13_cserne.pdf
3. Blossfeld, H-P.–Kilpi-Jakonen, E.–Vono de Vilenha, D.–Buchholz, S. (Eds.) (2014): Adult Learning in Modern Societies. An International Comparison from a Life-course Perspective. Edward Elgar Publishing, eduLIFELifelong Learning series, 416 p. DOI:10.4337/9781783475186
4. Cocquyt, C.–Diep, N. A.–Zhu, C.–De Greef, M.–Vanwing, T. (2017): Examining social inclusion and social capital among adult learners in blended and online learning environments. = European Journal for Research on the Education and Learning of Adults 8(1), pp. 77-101. DOI:10.3384/rela.2000-7426.rela9111
5. Csoba J.–Nagy Z. É.–Szabó F. (2010): Aktív eszközök, munkaerő-piaci programok kontrollcsoportos, többváltozós értékelése (kutatási zárótanulmány). Debrecen, 161 p. https://nfsz.munka.hu/Lapok/archivum_programok/full_tamop_131/content/tamop_131_strategia_3.2_kontrollcsoport.pdf
6. Grignoli, D. (2014): Adult Education: A Path to Social Inclusion. A Case Study in Molise. = Quality Issues and Insights in the 21st Century 3(1), pp. 31-40. http://www.scientiasocialis.lt/qiic/files/pdf/31-40.Grignoli_qiic_Vol.3-1.pdf
7. Halmos Cs. (2005) A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra. NFI kutatási zárótanulmány, Budapest, 228 p. <http://mek.oszk.hu/06400/06455/06455.pdf>
8. Hegedűs I. (2016): A munkanélküliség egészségkárosító hatásáról, etiológiájáról az Ózdi Kistérségben élő magyar és roma munkanélküliek közegészségügyi helyzetének

- és egészségi állapotának elemzése alapján. PhD dolgozat, Semmelweis Egyetem, Budapest, 150 p. DOI:10.14753/SE.2015.1823
9. Kis I. (2005): Kutatás a felnőttoktatás és képzés hazai cél és feladatrendszerének változásáról a korszerű piacgazdaság, illetve a tanuló társadalom fejlődésének tükrében. A hazai iskolarendszerű és az iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás- és képzés létszám- és struktúraváltozásainak statisztikai rendszere. NFI kutatási zárótanulmány, Budapest, 192 p. <http://mek.oszk.hu/06400/06474/06474.pdf>
  10. Köllő J. (2009): A pálya szélén. Iskolázatlan munkanélküliek a poszt-szocialista gazdaságban. Osiris Kiadó, Budapest, 245 p.
  11. KraicinéSzokoló M.–Tibori T. (2007): Képzés és felzárkóztatás. = *Felnőttképzés* 5(1), pp. 19-29.
  12. Kvist, J. (2015): A frameworkforsocialinvestmentstrategies: Integratinggenerational, life course and genderperspectives in the EU socialinvestmentstrategy. = *Comparative European Politics*13(1), pp. 131-149. DOI:10.1057/cep.2014.45
  13. Lengyel I. (2012): Regionális növekedés, fejlődés, területi tőke és versenyképesség. In Bajmócy Z.–Lengyel I.–Málovics Gy. (szerk.) *Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság*. JATEPress, Szeged, pp. 151–174.
  14. Messing V. (2014) Hogyan válaszolnak a foglalkoztatási programok a roma munkanélküliség mögött álló okokra? In: *A romák magyarországi integrációjának problémái*. Andrassy Egyetem, Budapest, pp. 1-22.
  15. Polonyi I. (2004): A felnőttképzés megtérülési mutatói. *Research Papers – Felsőoktatási Kutatóintézet*, No. 256., pp. 32 p. <https://mek.oszk.hu/09800/09801/>
  16. Pulay Gy. Z. (2010): A hazai felnőttképzési rendszer hatékonysága európai kitekintésben. = *Munkaügyi Szemle* 54(1), pp. 72-81.
  17. Szép Zs. (2010): A munkaerőpiac és a felnőttképzés összefüggései. = *Felnőttképzés*8(3), pp. 33-38.
  18. Szűcs A. (2012): An examination of human resources in 4 municipalities of themicroregion of Gyöngyös. In: Szabó Z. (szerk.) *BreakthroughPoints of World Economy in the 21st Century*. Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, pp. 230-238.
  19. Townsend, R. (2008): Adulthoodeducation, socialinclusion and culturaldiversity in regionalcommunities. = *Australian Journal of AdultLearning*48(1), pp. 71-92.